

Alec Smith, (mitten) diskuterar en episod i sin bok med översättaren Finn Harald Wetterfors och vännen Jan Fransson (till vänster)

Ian Smiths son i Arvika:

”Pappas regim — en av de mest rasistiska”

—Vem kan anklaga afrikanerna för att de kände som de gjorde? Pappas regering var troligen den mest rasistiska som de någonsin haft.

Detta skriver Alec Smith, son till f d premiärministern Ian Smith i Rhodesia (nuvarande Zimbabwe) i sin egen bok ”Nu är vi bröder”, som nyligen översatts till svenska.

Denna vecka besökte Alec vännen i Arvika och blev då inbjuden att berätta om sin egen kamp mot rasförtryck i bland annat Taserudskolan. Timmarna före Zimbabwes självständighet spelade Alec, sonen till den vite extrempolitikern tillsammans med en svart befrielseledare en

nyckelroll för den fredliga övergången.

Alec menar att det finns många likhetstecken mellan gårdagens Rhodesia och dagens Sydafrika.

Alec Smith visade sig vara en mjuk och varm personlighet, som utan åthävor eller framhållning av sin egen person berättade engagerat om sin uppväxt i det mycket skyddade premiärministerresidentet, sprit- och drogmisbruk under ungdomsåren, den omskakande omvändelsen till kristen samt det nyväckta samvetet som ledde till att han med all sin kraft gav sig in i kampen mot apartheid.

Att han blev en drogmisbrukare av allt från hasch till kokain och LSD vill han dock inte skylla på att hans föräldrar sällan hade tid med honom på grund av politiken.

—Vem som än hade varit min pappa hade det gått åt pipan för mig. Att det gick som det gick låg redan i mig.

Fram till Alec var 12 år levde han ett ”normalt” liv ute på fa-

miljens gård, men när pappan i april 1964 utnämndes till Rhodesias premiärminister förändrades allt.

Alec såg därefter sällan sina föräldrar. Alec hade dessutom inget eget namn längre. Han var ”Ian Smiths son”.

Knark och sprit

—Jag kände mig mer och mer hjälplös inför den påtvingade anonymiteten och började dricka för att jäklas. Rökte hasch gjorde jag redan. Allt som var förbjudet var kul.

Misbruken tilltog och stegrades.

—Om livet kärvade till sig, rökte jag bara ännu en pipa hasch till. Jag levde för att ha kul och det betydde knark.

Trots att Alec egentligen inte var intresserad av politik på den tiden deltog han i sina bättre stunder — ”de blev mer och mer sällsynta” — i Sydafrikas nationella studentförbunds aktiviteter, vilket fick regeringen att se rött.

—Men egentligen slogs jag inte för de svartas frihet. Jag var fortfarande inte medveten om

orättvisorna. Jag gillade publicitet och hellre än att bli kallad Ian Smiths son ville jag att folk kallade mig dekadent.

”Klämmas åt”

Naturligtvis gick hela hans studietid åt skogen. Fadern var

”inte särskilt förtjust”. Alec inkallades till militärtjänstgöring efter påtryckningar från fadern för att det skulle sättas pli på honom.

—Jag blev utsatt för ett slags vansinnig aggression och jag blev rädd för detta system, som hade en sådan makt över mig. Jag kunde inte fatta att min egen pappa kunde göra något sådant mot mig. För andra gången hade hans roll som premiärminister tagit ifrån mig rätten att vara mig själv. Som Ian Smiths son skulle jag ju klämmas åt.

Alec flydde ändå längre in i knark- och spritträsket. Till slut försörjde han sig som knarksmugglare.

En dag åkte han fast vid gränsen till Mozambique. Tidningarna världen över fick den verkliga godbiten: ”Smiths son smugglar hasch”.

25.03.53

198

Han slapp oväntat lindrigt undan med böter och villkorlig dom. Genom fadern fick han jobb på en fotoaffär men fortsatte att knarka.

—Medan mina föräldrar och vänner försökte glömma mig, var det två olika grupper som började be för mig. Allt de visste var vad de läst i tidningarna och jag hade ingen aning om att de gjorde detta.

Men plötsligt började Alec i en mängd olika sammanhang att möta det kristna budskapet.

Vändpunkten

En vändpunkt kom när han mitt under en bilfärd hörde en röst som uppmanade honom att läsa Nya Testamentet, en annan när han upplevde en syn i en kyrka, dit han drivits nästan mot sin vilja.

Samtidigt som Alecs liv ändrades totalt genom omvändelsen till kristen från neddrogad hippie, ändrade han attityd till allt som han förut avskytt. Plötsligt såg han också de stora orättvisorna omkring honom, hur apartheidsystemet drabbade de svarta oerhört svårt.

Det var då han mötte befrielseledaren Arthur Kanodereka, mannen som ansåg att inget gott kunde komma från en vit och att krig var den enda utvägen till befrielse för de svarta.

Arthur och Alec fann varandra och började sedan att tillsammans resa runt både bland vita och svarta för att försöka få ett slut på inbördeskriget.

Bearbetade fadern

Hemma i premiärministerpalatset bearbetade Alec samtidigt sin far, som motvilligt till slut lät sig övertalas att tala både med Arthur och Zimbabwes blivande ledare Mugabe.

Resten är historia. Idag har Zimbabwe ett parlament med 80 procent svarta ledamöter, alla barn har rätt till utbildning, exporten blomstrar och enligt Alec är all rasdiskriminering borta.

Eftersom Alec tog en aktiv och avgörande del i skapandet av dagens fria Zimbabwe, har hans bok väckt stort intresse i hela världen och översatts till en rad olika språk.

I dag är han fältpräst i armén, men har tagit tjänstledigt ett år för att presentera sin bok. Han bor under denna tid tillsammans med sin norska hustru och deras tre barn i Norge.

Under sitt besök i Stockholm inbjöds Alec bland annat till Utrikespolitiska Institutet för att ge sin syn på Sydafrikafrågan.

Även på Taserudskolan var intresset stort bland eleverna.

Efter sitt framträdande fick Alec därför besvara en lång rad

1986

frågor om apartheid, handels-sanktionernas betydelse och om han själv kunde se någon snar lösning av situationen i Sydafrika.

—Det är ingen ide att göra sanktioner om inte hela världen är med. Men man kan använda sig av vissa speciellt utvalda sanktioner som påtryckningar, som moraliskt föredömande aktioner. Jag ser dock ingen anledning till att arbetarna i Sverige ska förlora jobben för en sanktionspolitik som inte fungerar och håller därför med er statsminister.

Alec menar att utvalda sanktioner i förening med andra åtgärder som t ex stöd till den svarta fackföreningsrörelsen är bättre.

Bäst vore om de svarta blev så starkt organiserade att de kunde ta en generalstrejk i hela landet. Det skulle vara effektivt. Drygt 80 procent av alla arbetare skulle då lägga ned arbetet!

—I mångt och mycket liknar Sydafrika i dag Rhodesia för 10-15 år sedan. Nu lever de flesta vita — liksom jag förr — totalt omedvetna om vad som händer i deras eget land genom den allmänna censuren. Ni, ungdomar, vet faktiskt mer om vad de svarta känner och tänker än vad den vite genomsnittssydafrikanen gör!

Attitydförening

Slutligen fick Alec frågan om han trodde att Sydafrika snart också skulle kunna liksom, Zimbabwe, bli en stat där vita och svarta arbetar sida vid sida.

—Jag vill gärna tro det, men... Förändringen måste komma inifrån, både vita och svarta måste ändra sina attityder till varandra.

Själv kan han inte arbeta för ett samförstånd i Sydafrikafrågan i landet. Han har inte ens försökt att söka visum.

Men Alecs bok, som svartlistats av regimen distribueras genom kyrkorna och andra fredsvänner. I dag har därför ett tusental i hemlighet av denna lika dramatiska som hoppgivande bok nått sydafrikanska läsare.

Kanske kommer Alec en dag att också kunna hjälpa sina svarta och vita bröder i Sydafrika att räcka varandra händerna.

Alec framträdde även under torsdagskvällen vid ett offentligt möte i Taserudsskolan. Mötena var arrangerade av kyrkorna i Arvika, fredsföreningarna och Amnesty.

Bodil Bohman